

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 511/2024-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Michal Mrva – advokátska kancelária, s.r.o., Trenčianska 38, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave sp. zn. 43Sa/10/2022 z 5. decembra 2022 a proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Ssk/66/2023 z 28. mája 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. septembra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20, čl. 35 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy v záhlaví označenými rozhodnutiami krajského súdu (ako správneho súdu) a najvyššieho správneho súdu (ako kasačného súdu). Súčasne navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť Správneému súdu v Bratislave (na ktorý od júna 2023 prešiel výkon súdnictva z krajského súdu) na ďalšie konanie a priznať jej náhradu trov konania.
2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti.
3. Krajský súd v poradí druhým rozsudkom sp. zn. 43Sa/10/2022 z 5. decembra 2022 podľa § 190 Správneho súdneho poriadku (ďalej aj „SSP“) zamietol správnu žalobu sťažovateľky, ktorou sa domáhala preskúmania rozhodnutia žalovanej Sociálnej poisťovne, ústredia č. 31355-2/2017-BA z 2. novembra 2017, ktorým žalovaná zamietla odvolanie sťažovateľky a potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Trnava č. 255-6/2017-TT z 13. januára 2017 vo veci vzniku povinného nemocenského a dôchodkového poistenia sťažovateľky ako samostatne zárobkovo činnej osoby 1. júla 2014.

4. Krajský súd svoje rozhodnutie odôvodnil na pozadí rozsudku veľkého senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Vs/3/2019 z 24. novembra 2020, rozsudku najvyššieho správneho súdu sp. zn. 7Sžsk/38/2019 z 27. apríla 2022 a uznesenia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 610/2021 z 30. novembra 2021, pričom dospel k záveru, že sťažovateľke ako samostatne zárobkovo činnnej osobe vzniklo povinné poistenie 1. júla 2014.

5. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka kasačnú sťažnosť, ktorou sa domáhala, aby kasačný súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, prípadne aby zmenil napadnutý rozsudok tak, že zruší preskúmané rozhodnutie žalovanej a vec jej vráti na ďalšie konanie. Kasačnú sťažnosť odôvodnila tým, že krajský súd jej svojím nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočnila jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a zároveň rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 440 ods. 1 písm. f), g) SSP].

6. Podstatou argumentácie sťažovateľky bolo tvrdenie, že nemala uzatvorenú zmluvu so žiadnou zdravotnou poisťovňou, preto nemohla mať ani príjem z poskytovania zdravotnej starostlivosti, a to bez ohľadu na to, že bola držiteľkou licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Uviedla tiež, že Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou jej nikdy nepridelil číselné kódy poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, bez ktorých nemohla zdravotnú starostlivosť ani poskytovať. Nemala uzatvorenú ani zmluvu s iným poskytovateľom, u ktorého by mala poskytovať zdravotnú starostlivosť. Aj keď teda mala licenciu na výkon samostatnej zdravotníckej praxe, nikdy pod touto licenciou neposkytovala zdravotnú starostlivosť. Prejednávanú vec (jej ako poskytovateľa zdravotnej starostlivosti v odbore všeobecného lekárstva) považovala za právne a skutkovo odlišnú od prípadu riešeného v rozhodnutí veľkého senátu sp. zn. 1Vs/3/2019. Upriamila pozornosť aj na slobodu podnikania podľa čl. 35 ústavy a definíciu podnikania podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka. V tejto súvislosti tiež zdôraznila, že je vylúčené, aby zákonodarca subjektom nanútil výkon podnikateľskej aktivity autoritatívnym rozhodnutím. Poukázala aj na to, že údaje vzaté do úvahy pri kritériu dosahovania zisku sú často skreslené. Lekár totiž pri ukončení podnikateľskej činnosti predáva majetok, čo sa prejaví v daňovom priznaní za predchádzajúci rok až niekoľko mesiacov po tom, čo podnikateľskú činnosť prestal vykonávať. Takáto výška príjmu potom nesúvisí s podnikateľskou činnosťou, ale s jej ukončením.

7. O kasačnej sťažnosti sťažovateľky rozhodol najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom tak, že túto zamietol a žalovanej náhradu trov kasačného konania nepriznal. Kasačný súd v odôvodnení napadnutého rozsudku uviedol, že nezistil dôvody, pre ktoré by sa odchyľil od logických argumentov a relevantných právnych záverov obsiahnutých v odôvodnení napadnutého rozsudku správneho súdu, ktoré vytvárajú dostatočné východiská na vyslovenie výroku rozsudku a nejavia sa ako arbitrárne, ale dávajú zrozumiteľným spôsobom a v dostatočnom rozsahu odpoveď na zásadné právne otázky. Zároveň zdôraznil, že právnym posúdením veci sa už kasačný súd zaoberal vo svojom skoršom rozsudku, ktorým bol správny súd viazaný, pričom od názorov v ňom vyslovených sa kasačný súd nemá dôvod odchyliť.

8. Kasačný súd v súvislosti s opätovne otvorenou otázkou sťažovateľky, či jej držba licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A) zakladala povinné nemocenské a dôchodkové poistenie, poukázal na právny záver, ktorý formuloval veľký senát najvyššieho súdu v rozsudku sp. zn. 1Vs/3/2019 z 24. novembra 2020, ktorým bolo prekonané jeho skoršie rozhodnutie sp. zn.

1Vs/1/2019. V rozsudku sp. zn. 1Vs/3/2019 veľký senát najvyššieho súdu formuloval právny názor, podľa ktorého licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A) je samostatné oprávnenie na výkon zdravotníckeho povolania podľa § 3 ods. 4 písm. c) zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 578/2004 Z. z.“). Lekár, ktorý je držiteľom takejto licencie, je oprávnený na jej základe podnikat'. Tento právny záver je primerane použiteľný aj na právnu úpravu účinnú od 1. januára 2014, keďže právna úprava licencie L1A v zákone č. 578/2004 Z. z. sa nijako nezmenila. V dôsledku toho je držba tejto licencie oprávnením, ktoré vytvára právny vzťah, ktorý zakladá dosahovanie príjmov podľa § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“). Podľa § 21 ods. 1 a 2 citovaného zákona povinné nemocenské a dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osobe vzniká, ak jej príjem z podnikania a inej zárobkovej činnosti (nielen z licencie L1A) dosiahne určenú hranicu. Z týchto ustanovení však nijako nevyplýva, že by mala žalovaná skúmať, či príjem podľa § 3 ods. 1 písm. b) citovaného zákona sťažovateľka dosahovala len z činnosti vykonávanej na základe tejto licencie alebo ho dosahovala na základe akéhokoľvek iného (hoci aj medzičasom zaniknutého) oprávnenia. Rozhodnutie veľkého senátu bolo napadnuté aj ústavnou sťažnosťou, ktorú ústavný súd uznesením sp. zn. IV. ÚS 610/2021 z 30. novembra 2021 odmietol, pretože vyslovené právne závery nepovažoval za ústavne neudržateľné.

9. Navyše kasačný súd poukázal aj na rozhodnutie, ktoré sa zaoberalo obdobnou právnou vecou sťažovateľky (sp. zn. 7Ssk/67/2023), s ktorým sa stotožnil. Námietka sťažovateľky, že svoju činnosť nemôže vykonávať bez toho, aby mala uzavretú zmluvu so zdravotnou poisťovňou, resp. aby mala pridelený kód poskytovateľa, nijako nespochybňuje jej oprávnenie na výkon takejto činnosti. To, že sťažovateľka takéto zmluvy neuzavrela, znamená len toľko, že oprávnenie založené licenciou L1A nevyužívala. Na to, aby nebola samostatne zárobkovo činnou osobou, by u nej musela existovať objektívna právna nemožnosť vykonávať takúto činnosť, pričom takúto objektívnu právnu možnosť zakladá práve uvedená licencia. Pre postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby nie je podstatné, či lekár uzavrel zmluvu so zdravotnou poisťovňou alebo pacientom, pretože takúto zmluvu kedykoľvek môže uzavrieť. Ani sťažovateľka netvrdila, že by jej čokoľvek (okrem jej vlastného rozhodnutia) bránilo v uzavretí takýchto zmlúv a poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Obdobne ani absencia kódu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti nezakladá objektívnu právnu nemožnosť využívania licencie L1A, ale len faktickú prekážku poskytovania zdravotnej starostlivosti (ťažkosti pri zúčtovaní výkonov so zdravotnou poisťovňou a ich úhrade). Navyše rozsah poskytovateľov, ktorí sú povinní požiadať Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou o pridelenie kódu poskytovateľa, sa rozšíril o poskytovateľov zdravotnej starostlivosti na základe licencie L1A až zákonom č. 77/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. mája 2015.

II.

Argumentácia sťažovateľky

10. Sťažovateľka namieta, že jej základné právo na súdnu ochranu bolo porušené jednak formalistickou aplikáciou právnych predpisov a jednak arbitrárnosťou súdmi vydaných rozhodnutí, čo malo za následok to, že v dôsledku týchto rozhodnutí všeobecných súdov bola formálne „prinútená podnikat'“, resp. bola považovaná za podnikateľku len na základe skutočnosti, že mala

držať licenciu L1A, ktorú nevyužívala (bez toho, aby podnikateľskú činnosť reálne vykonávala, keďže ani nemohla, keď jej v tom bránili iné právne predpisy Slovenskej republiky, ktoré súdy nevzali do úvahy), a následne bola „zbavená majetku“ (bola povinná hradiť odvody do Sociálnej poisťovne), čím došlo k porušeniu jej základného práva vlastníť majetok.

11. Vo vzťahu k porušeniu čl. 12 ods. 1 ústavy sťažovateľka poukazuje na to, že na rozdiel od krajského súdu a najvyššieho správneho súdu Krajský súd v Trnave rozsudkom sp. zn. 43Sa/9/2021 z 27. septembra 2021 v skutkovo a právne obdobnej veci rozhodol odlišne.

12. Sťažovateľka argumentuje, že najvyšší správny súd aj krajský súd mechanicky aplikovali záver obsiahnutý v rozhodnutí veľkého senátu najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 1Vs/3/2019, avšak jej prípad je úplne iný a aplikácia záverov obsiahnutých v uvedenom rozhodnutí veľkého senátu najvyššieho súdu je neprijateľná, keďže nemá oporu v platnej a účinnej právnej úprave a porušuje ústavné práva sťažovateľky vo vzťahu k slobode podnikania a následne vedie k porušeniu jej práva vlastníť majetok.

13. Sťažovateľka ako držiteľka licencie L1A/TT/0548/06 na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolani lekárov v odbore všeobecného lekárstva namieta, že záver veľkého senátu najvyššieho súdu, ktorý je možno udržateľný vo vzťahu k niektorým iným poskytovateľom zdravotnej starostlivosti (špecializované ambulancie), je vo vzťahu k poskytovateľovi všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti úplne vylúčený, keďže právna úprava poskytovania zdravotnej starostlivosti všeobecnými lekármi pre dospelých a pediatrami (všeobecnými lekármi pre deti a dorast) je iná z dôvodu tzv. kapitačných platieb od zdravotných poisťovní, ktoré sú povinnými zmluvnými partnermi takýchto poskytovateľov. Títo poskytovatelia všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti totiž nemajú katalóg zdravotných výkonov, na základe ktorého by mohli od pacientov požadovať priame platby (teda bez nároku na ich úhradu zo strany zdravotnej poisťovne), a preto je v § 7 ods. 2 (prvej vete) zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zakotvená pre zdravotné poisťovne povinnosť uzatvoriť zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti s každým poskytovateľom všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ak má uzatvorenú dohodu o poskytovaní všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti najmenej s jedným jej poistencom.

14. Ak teda sťažovateľka nemala uzatvorenú zmluvu so žiadnou zdravotnou poisťovňou (čo nemala), nemohla mať ani príjem z poskytovania zdravotnej starostlivosti (ako všeobecný lekár pre dospelých), a to bez ohľadu na skutočnosť, že bola držiteľkou licencie L1A/TT/0548/06 na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolani lekárov v odbore všeobecného lekárstva. Bez platne uzatvorenej zmluvy aspoň s jednou zdravotnou poisťovňou totiž ako všeobecný lekár (fyzická osoba) nemala možnosť dostávať úhrady za poskytovanie zdravotnej starostlivosti z verejného zdravotného poistenia, a teda ani dosahovať z tejto činnosti príjem, z ktorého by následne mala platiť sociálne odvody.

15. Sťažovateľka namieta, že správne súdy neodôvodnili, na základe akých právnych skutočností a akej právnej úvahy dospeli k záveru o naplnení formálnej aj materiálnej stránky oprávnenia na výkon jej samostatnej zdravotníckej praxe. Považuje za absurdné, aby Sociálna poisťovňa a následne aj súdy posudzovali a hodnotili, či a aké vonkajšie prekážky bránili lekárovi vykonávať samostatnú zdravotnícku prax, a priamo mu vnucovali povinnosť využívania predmetnej licencie

(L1A) s dôsledkami povinnej platby odvodov aj v prípade, ak síce licenciou disponuje, ale zdravotnícku prax vykonáva iným spôsobom ako na základe licencie L1A. Namieta, že správne súdy sa nevysporiadali s jej argumentáciou, že od 30. júna 2013 nemala pridelený číselný kód poskytovateľa zdravotnej starostlivosti a ukončenie jeho platnosti bolo k uvedenému dátumu (a aj ten mala pridelený len vo vzťahu k licenci L1B/TT/0548/06 a nikdy nie k licenci L1A/TT/0548/06). Tento číselný kód je pridelený povinne každému poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti, pričom bez jeho pridelenia nemôže poskytovateľ vykonávať svoju činnosť, keďže by nevedel napr. predpísať ani liek alebo zdravotnícku pomôcku či robiť iné úkony, keď číselný kód poskytovateľa je nevyhnutnou súčasťou predpisu.

16. Správny súd a kasačný súd vo svojich rozhodnutiach podľa názoru sťažovateľky bez relevantného odôvodnenia učinili sťažovateľku poskytovateľom zdravotnej starostlivosti, avšak bez možnosti jej poskytovania (nemohla by z tejto činnosti dosahovať príjem a pacientom by ani nemohla predpísať vo svojom mene a na svoju zodpovednosť recept a pod.). V zásade tak slobodu podnikania tieto súdy v prípade sťažovateľky zmenili na povinnosť podnikat', avšak bez toho, aby to bolo sťažovateľke (len na základe samotnej držby licencie) reálne umožnené.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

17. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základných práv sťažovateľky podľa čl. 20, čl. 35 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom krajského súdu a napadnutým kasačným rozsudkom.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

18. Pokiaľ ide o sťažovateľkou napadnutý rozsudok krajského súdu, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na princíp subsidiarity („ak... nerozhoduje iný súd“), ktorý vyplýva z čl. 127 ods. 1 ústavy, môže poskytnúť ochranu konkrétnemu právu alebo slobode, ktorých porušenie je namietané, iba vtedy, ak sa ich ochrany fyzická osoba alebo právnická osoba nemôže domôcť v žiadnom inom konaní pred súdnymi orgánmi Slovenskej republiky.

19. Systém ochrany základných práv a slobôd zaručených ústavou a ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich zo záväznej medzinárodnej zmluvy je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 127 ods. 1 a čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Všeobecné súdy sú tak ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (II. ÚS 13/01, III. ÚS 336/2015, III. ÚS 248/2018).

20. Sťažovateľka mala možnosť domáhať sa preskúmania ústavnou sťažnosťou napadnutého rozsudku krajského súdu, a to využitím v rozhodnom čase jej Správnym súdnym poriadkom priznaného opravného prostriedku (kasačnej sťažnosti), ktorý, ako to aj z podanej ústavnej sťažnosti vyplýva, napokon aj využila. Podľa ústavného súdu kasačná sťažnosť predstavuje v okolnostiach

danej veci účinný právny prostriedok, prostredníctvom ktorého bol následne najvyšší správny súd povinný vecne preskúmať napadnutý rozsudok krajského súdu, o čom svedčí aj skutočnosť, že najvyšší správny súd rozhodol meritórne, pretože kasačnú sťažnosť zamietol. V týchto okolnostiach je nepochybne naplnená ústavná podmienka na aktiváciu princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, čo ústavnému súdu „odníma“ právomoc konať a rozhodovať o ochrane označených základných práv podľa ústavy, ku ktorých porušeniu malo dôjsť napadnutým rozsudkom krajského súdu, keďže o kasačnej sťažnosti sťažovateľky proti nemu bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť najvyšší správny súd.

21. Na základe uvedeného preto ústavný súd vo vzťahu k námietkam týkajúcim sa napadnutého rozsudku krajského súdu konštatuje v zmysle § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) existenciu procesnej prekážky, ktorá bráni prerokovaniu tejto časti ústavnej sťažnosti, a to nedostatok právomoci ústavného súdu.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom kasačného súdu:

22. Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje za potrebné v prvom rade pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by ním vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 395/2019).

23. Ústavná sťažnosť sťažovateľky smeruje proti napadnutému rozsudku najvyššieho správneho súdu vydanému v systéme správneho súdnictva. V tomto kontexte je potrebné zdôrazniť, že správne súdnictvo je primárne prostriedkom ochrany subjektívnych práv adresáta výkonu verejnej správy v jej najrôznejších podobách. Len sekundárne je kritériom poskytovania tejto ochrany zákonnosť verejno-mocenských aktivít verejnej správy. Inými slovami, správne súdnictvo v systéme právneho štátu nemá slúžiť naprávaniu nezákonnosti vo verejnej správe bez akéhokoľvek zreteľa na dopad eventuálne zistenej nezákonnosti na subjektívno-právnu pozíciu dotknutého. Účelom správneho súdnictva nie je náprava nezákonnosti vo verejnej správe, ale účinná ochrana subjektívnych práv fyzickej osoby alebo právnickej osoby, proti ktorej je verejná správa v jednotlivom prípade vykonávaná. Správny súd spravidla nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutého postupu alebo rozhodnutia orgánu verejnej správy (III. ÚS 502/2015, IV. ÚS 596/2012). Taktiež treba mať na zreteli, že správne konanie nie je kontradiktórnym konaním rovnako ako rozhodovanie v správnom súdnictve vzhľadom na to, že jeden z účastníkov konania v správnom súdnictve je vždy orgán verejnej moci, ktorý rozhodoval o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb,

pričom predmetom konania pred správny súdom je v zásade preskúmanie zákonnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy (IV. ÚS 308/2011).

24. Podstatou argumentácie sťažovateľky je nesúhlas sťažovateľky s aplikáciou právnych záverov uvedených v rozsudku veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/3/2019 z 24. novembra 2020 na jej právnu vec. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že najvyšší správny súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku (body 8 a 9 tohto rozhodnutia) ústavne akceptovateľným spôsobom posúdil otázku vzniku povinného poistenia sťažovateľky. Keďže sťažovateľka v príslušnom období (za rok 2013) dosiahla príjmy z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti v kvalifikovanej výške a mala oprávnenie na prevádzkovanie činnosti podľa § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. (licencia L1A bola aj v tomto období stále aktívna), od 1. júla 2014 vzniklo sťažovateľke povinné poistenie. Súčasne zdôraznil, že zmienené rozhodnutie veľkého senátu (ktorým bolo prekonané jeho skoršie rozhodnutie sp. zn. 1Vs/1/2019 z 30. apríla 2019) prešlo i testom ústavnosti uznesením sp. zn. IV. ÚS 610/2021 z 30. novembra 2021. A poukázal aj na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 137/2024 z 20. marca 2024 v obdobnej právnej veci: *«... nové rozhodnutie veľkého senátu je „len“ kryštalizáciou judikatúrnej tvorby právneho názoru v skutkovej situácii určitého typu, ktorá je spojená s prelomením skoršieho právneho názoru na horizontálnej línii názorovej konkurencie (v rámci najvyššieho súdu alebo najvyššieho správneho súdu), aj keď s účinkami záväznosti nielen pre aktuálne posudzovanú vec, ale aj so zákonom ustanoveným atribútom širšej následnej záväznosti (§ 48 ods. 3 Civilného sporového poriadku, § 466 ods. 3 SSP) orientovanej na rozhodovanie senátov súdu, ktorého súčasťou je veľký senát (najvyššieho súdu alebo najvyššieho správneho súdu) s aplikačnými účinkami pro futuro.»*

25. Ústavný súd v kontexte záverov kasačného súdu zdôrazňuje, že predmetom prieskumu v posudzovanom prípade bolo splnenie podmienok na vznik povinného nemocenského poistenia a dôchodkového poistenia sťažovateľky v rozhodnom období, pričom splnenie ďalších podmienok vykonávania samostatnej zdravotníckej praxe, ktoré stanovujú iné právne predpisy a na ktoré poukazuje sťažovateľka ako na špecifiká jej prípadu (prax v odbore všeobecného lekárstva a s tým súvisiace zmluvné vzťahy so zdravotnými poisťovňami, pridelenie číselného kódu Úradom pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou), nie je pre posúdenie statusu sťažovateľky na účely zákona č. 461/2003 Z. z. v spojení so zákonom č. 578/2004 Z. z. relevantné.

26. Vo vzťahu k námietke sťažovateľky týkajúcej sa slobody podnikania a definície podnikania podľa Obchodného zákonníka kasačný súd poukázal na vlastnú definíciu samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý za samostatne zárobkovo činnnú osobu považuje práve osobu (lekára), ktorá je držiteľom oprávnenia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Ustanovenie § 4 písm. b) zákona č. 578/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. decembra 2011 vyjadruje princíp, v zmysle ktorého držiteľ licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe podľa § 10 citovaného zákona získava touto licenciou oprávnenie na podnikanie v zmysle § 2 ods. 2 písm. c) Obchodného zákonníka a len čo začne byť oprávnený vykonávať takúto činnosť spôsobom podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka, je podnikateľom, ktorý podniká. Ani z uvedených ustanovení tak nemožno vyvodiť, že by sa licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe stávala oprávnením na podnikanie až od okamihu, keď jej držiteľ na jej základe skutočne vykonáva činnosť.

27. A napokon k námietke sťažovateľky, že príjem pri zániku podnikania nie je vhodným ukazovateľom na posudzovanie trvania povinného poistenia, kasačný súd uviedol, že povinné nemocenské a dôchodkové poistenie samostatne zárobkovo činnnej osobe vzniká podľa § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. od 1. júla kalendárneho roka nasledujúceho po roku, v ktorom dosiahla príjem vyšší ako 12-násobok stanoveného vymeriavacieho základu (resp. od 1. októbra, ak mala predĺženú lehotu na podanie daňového priznania). Z tohto vyplýva, že ak takáto osoba podmienky povinného poistenia splní v konkrétnom kalendárnom roku, jej povinné poistenie vznikne najskôr od 1. júla nasledujúceho roka. U samostatne zárobkovo činnnej osoby je tak vznik povinného poistenia posunutý v zásade až o 18 (prípadne až 21) mesiacov oproti okamihu, keď takáto osoba začne dosahovať príjmy. V dôsledku toho je posunutú aj odvodové zaťaženie takýchto príjmov do nasledujúceho kalendárneho roka, ako aj kalendárneho roka potom. Samostatne zárobkovo činnná osoba teda neplatí poistné priebežne, v čase, keď príslušné príjmy dosahuje, ale začína ich platiť až neskôr. V celkom prvom roku jej podnikania to znamená, že z týchto príjmov v danom čase neplatí poistné na povinné poistenie. Potom je ale systémovo konformné, že poistné zaniká až 30. júna po kalendárnom roku, v ktorom už jej príjmy nedosiahli určenú hranicu (§ 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.), a teda jej povinnosť platiť poistné „dobieha“ aj niekoľko mesiacov po tom, čo už tieto príjmy nedosahuje (pre porovnanie uznesenie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 183/2023).

28. Pre posúdenie zachovania základného práva na súdnu ochranu je relevantné, že pri rozhodovaní o kasačnej sťažnosti sa kasačný súd zrozumiteľne a ústavne akceptovateľným spôsobom vysporiadal s argumentáciou sťažovateľky a objasnil závery, ktoré ho viedli k jej zamietnutiu. Argumentáciu najvyššieho správneho súdu ústavný súd považuje v okolnostiach posudzovanej veci za dostatočnú a zrozumiteľnú, založenú na právnych záveroch, ktoré majú oporu v zákone, resp. nepopierajú podstatu, zmysel a účel aplikovaných ustanovení relevantných právnych predpisov, ako aj v záveroch veľkého senátu najvyššieho súdu v súvislosti s rozhodovaním o kasačnej sťažnosti, ktorou sťažovateľka napadla rozhodnutie krajského súdu o jej žalobe proti rozhodnutiu žalovanej, ktorým potvrdila prvostupňové rozhodnutie správneho orgánu, že samostatne zárobkovo činnnej osobe – sťažovateľke vzniklo 1. júla 2014 povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie.

29. K argumentácii sťažovateľky, že v obdobných veciach rozhodujú správne súdy inak, ako rozhodol napadnutým rozsudkom kasačný súd, ústavný súd považuje za potrebné poznamenať, že mu neprislúcha zjednocovať *in abstracto* judikatúru správnych súdov a suplovať tak poslanie, ktoré zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [§ 8a ods. 4, § 24d ods. 1 písm. b) a § 24e ods. 3 písm. b)] zveruje najvyššiemu správne súdu, keď mu okrem iných priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, a preto ak správne súdy zaujímajú vo vzťahu k určitej otázke rôzne právne názory, nemožno z takéhoto ich postupu mechanicky vyvodzovať porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, pričom ústavný súd vzhľadom na svoje ústavné postavenie a princíp minimalizácie zásahov do činnosti súdov, ktorý štandardne uplatňuje vo svojej judikatúre, do takéhoto (vo všeobecnosti nežiaduceho) stavu vstupuje len v ojedinelých prípadoch. Vo veci sťažovateľky ústavná akceptovateľnosť odôvodnenia napadnutého rozsudku kasačného súdu vylučuje, aby ústavný súd uplatnil výnimku zo svojho štandardného prístupu.

30. Z uvedeného vyplýva, že medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu a základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorého porušenie sťažovateľka namieta, neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by ústavný súd po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o jeho porušení. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

31. Pokiaľ sťažovateľka namieta porušenie čl. 12 ods. 1 ústavy, ústavný súd dáva do pozornosti svoju stabilizovanú judikatúru, v ktorej zdôrazňuje, že čl. 12 ods. 1 má charakter ústavného princípu, ktorý sú povinné rešpektovať všetky orgány verejnej moci pri výklade a uplatňovaní ústavy. Tieto ustanovenia ústavy sú vždy implicitnou súčasťou rozhodovania ústavného súdu, t. j. aj jeho rozhodovania o porušovaní základných práv a slobôd garantovaných ústavou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a preto ak ústavný súd nedospeje k záveru, že boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, neexistuje ani dôvod na vyslovenie porušenia označeného ustanovenia ústavy (m. m. IV. ÚS 119/07).

32. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 20 a čl. 35 ods. 1 ústavy ústavný súd konštatuje, že ich porušenie sťažovateľka namieta v priamej príčinnej súvislosti s namietaným porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Keďže dospel k záveru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, v konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci nemohlo dôjsť ani k porušeniu uvedených základných práv, a preto aj túto časť ústavnej sťažnosti odmietol pri predbežnom prerokovaní podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

33. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. októbra 2024

Libor Duľa
predseda senátu